

Z DEJÍN BUDOV UNIVERZITNEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE

HISTORY OF BUILDINGS OF THE UNIVERSITY LIBRARY IN BRATISLAVA

Dejiny budov Univerzitetnej knižnice v Bratislave doteraz neboli predmetom širšieho cieleného výskumu. Do popredia pozornosti sa dostali v súvislosti s prípravou a realizáciou projektu Multifunkčné kultúrne a knižničné centrum – Obnova a revitalizácia historických budov Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Spolu s nevyhnutným pamiatkovým výskumom projekt motivoval potrebu bližšie poznať aj spoločenské funkcie budov v minulosti, ich nositeľov i spôsob, akým sa naplňali – inak povedané, bližšie poznať život budov a v budovách. S týmto zámerom sa spracoval súbor statí a uverejnil v zborníku *Budovy Univerzitetnej knižnice v premenách času* (1). Tento edičný počín cieleno nadväzoval na už publikované práce (2) so zámerom sprístupniť širšie poznatky a podnietiť ďalší výskum budov, v ktorých knižnica od svojho vzniku v roku 1919 pôsobila a plnila svoje poslanie.

Prvým sídlom knižnice sa stalo Klariseum – komplex budov bývalého kláštora a kostola klarisiek. Umiestnenie knižnice v Klariseu malo byť len dočasné, predpokladaná výstavba jej nového sídla sa však neuskutočnila.

Zámer vybudovať pre knižnicu nové sídlo sa obnovil po druhej svetovej vojne. Zbor povereníkov (orgán vládnej a výkonnej moci na Slovensku) dal roku 1946 súhlas na jeho výstavbu. Budova knižnice mala byť postavená v areáli univerzity, resp. v areáli plánovaného univerzitného mesta. Začatie stavby sa vytýčilo na roky 1949–1950 a pod vedením architekta Emila Belluša sa začala príprava projektov. Od výstavby budovy pre knižnicu sa však napokon ustúpilo.

Na základe rozhodnutia vrcholných politických a štátnych orgánov sa knižnici postupne prideliť dva pamiatkové objekty: Palác uhorskej komory (roku 1951) a Palác Leopolda de Pauliho (roku 1957). Oba paláce sa následne rekonštruovali a spolu s nimi sa opravila aj budova Klarisea.

Generálna rekonštrukcia objektov knižnice sa vykonala v rokoch 1953–1968. V prvej etape sa zrekonštruoval Palác uhorskej komory (1953–1955), v druhej etape Klariseum (1957–1960) a v tretej etape Palác Leopolda de Pauliho a jeho areál (1960–1968).

V rozšírenom a zrekonštruovanom areáli mala knižnica k dispozícii 21 796 m² úžitkovej plochy. V Paláci uhorskej komory 7 928 m², v Klariseu 2 022 m²

The history of buildings of the University Library in Bratislava has not been the article of archaeological and historical research. The preparation and the implementation of project “The Multifunctional Cultural and Library Centre – Restoration and Revitalization of Historical Buildings of the University Library in Bratislava” brought the library to the centre of attention. Together with necessary historical research, the project motivated the need of better knowing former social functions of the buildings, their holders and the way they were fulfilled – said in a different way, better knowing the life of the buildings in the buildings. A collection of articles was compiled and published in the anthology of *“Buildings of the University Library in changing times”*. (1)

This editorial act related to already published works (2) examined to declassify further information and encourage further research of the buildings in which the library since its formation in 1919, acted and fulfilled its mission.

The Clariseum (Klariseum) – the complex of buildings of a previous convent and church of Clares became the first residence of the library. The Clariseum was regarded as a temporary residence for the library, but the planned construction of the new residence never happened.

The plan to build the new residence for the library was revived after the Second World War. A Board of delegates (government and executive power) permitted its construction in 1946. The library building had to be built in the university premises eventually in the premises of a planned University City. The construction was planned in 1949–1950 and the project preparations started under control of the architect Emil Belluš. In the end the construction of the building for the library failed.

Based on the decision of top political and state officials the library was gradually provided with two historical objects: the Palace of Hungarian Chamber (1951) and the Palace of Leopold de Pauli (1957). The reconstruction of both palaces was carried out together with the reconstruction of the Clariseum premises.

The general reconstruction of library premises was carried out in the course of 1953–1968. The first phase involved the reconstruction of the Palace of the

a v Paláci Leopolda de Pauliho a jeho areáli 11 846 m² (z toho v samotnom paláci 9 850 m², v jeho prístavbe, tzv. nových skladoch 1 881 m² a v záhradnom, tzv. Lisztovom pavilóne 115 m²). So zreteľom na potrebu zabezpečiť výhľadovo na dlhší čas priestory na uloženie knižničných fondov sa plánovalo ďalšie rozšírenie areálu knižnice, ktoré sa však neuskutočnilo.

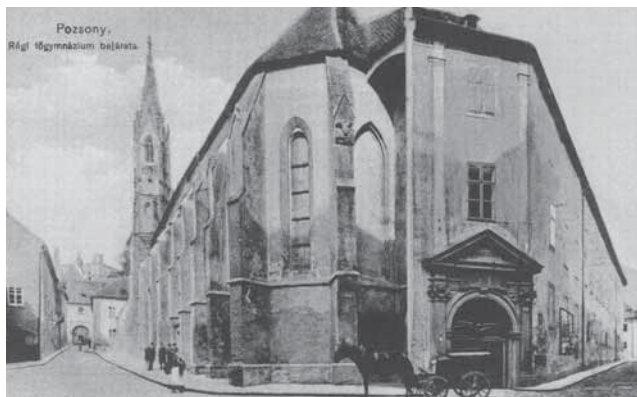
Program lokálneho rozvoja knižnice sa ukončil rekonštrukciou Paláca de Pauliho a jej areál zostal definitívne vymedzený komplexom piatich objektov, ktorými po dokončení tejto etapy disponovala.

KLARISEUM

História objektu

Klariseum – kláštor a kostol klarisiek – stojí na mieste najstaršieho kláštora v Bratislave. Kláštor pôvodne patrila cisterciánkam, ktoré sa v meste usadili v 1. polovici 13. storočia (pred rokom 1235). Koncom 13. storočia ho obsadila iná ženská rehoľa – rád klarisiek. Klarisky dali budovu kláštora opraviť a v 14. storočí postavili kostol. V 16. storočí kláštor opakovane vyhorel a bol silne poškodený zemetrasením.

Budova kláštora bola nanovo postavená v rokoch 1634–1640. Jej výstavba sa spája s menom ostrichomského arcibiskupa Petra Pázmánya, dokončená bola za jeho nástupcu Imricha Lósyho. (Mená oboch mecenásov stavby pripomína nápis nad bránou kláštora).

Vchod do budovy katolíckeho (jezuitského) gymnázia (1786–1909). Kostol a kláštor klarisiek, pohľad z nárožia Klariskej a Farskej ulice
The entrance to the building of the Catholic (Jesuit) Grammar School (1786–1909). The Church and Convent of Poor Clares, a view from the corner of Klariská and Farská streets

Autorom projektov bol Jakub Rava, stavbu viedol Hans Alberthal. Kláštor bol vybudovaný ako štvorkrídlová budova obdĺžnikového pôdorysu s „rajským dvorom“ a studňou. Mal tri podlažia a jeho obvodové steny boli bez okien. Klarisky ho obývali do roku 1782.

Po ich odchode sa budova stala majetkom štátu a rekonštruovala sa pre kráľovskú akadémiu a katolícke gymnázium. Podľa plánov, ktoré roku 1783 vypracoval J. Tallherr, sa vykonali úpravy interiérov, vonkajšej architektúry budovy a záhradných priestorov. Na

Hungarian Chamber (1953–1955), the second phase involved the reconstruction of Clariseum (1957–1960) and the third phase brought the reconstruction of the Palace of Leopold de Pauli and its premises (1960–1968).

In the larger and reconstructed premises the library had available 21 796 m² of working capacity. In the Palace of Hungarian Chamber had 7 928 m², in the Clariseum 2 022 m² and in the Palace of Leopold de Pauli and its premises it had 11 846 m² (out of that the palace on its own had 9 850 m², in its extension – called New stacks 1 881 m² and in the garden pavilion called Liszt's Pavilion 115 m²). To assure the sufficient space for storing book collections, the library enlargement was planned but never realized.

The program of the local library development was finished by reconstruction of the Palace de Pauli and the library premises were located in the complex of five buildings which the library had at its disposal after the reconstruction.

CLARISEUM

History of the Building

Clariseum – the convent and the church of Poor Clares is situated at the place of the oldest monastery in Bratislava. The convent originally belonged to the Cistercian nuns who settled in the town during the first half of 13th century (before the year 1235). At the end of 13th century the convent started to be occupied by the nuns of the Order of Poor Clares. The Clares started reconstruction on the convent and in the 14th century they built the church. The church repeatedly burned down and was damaged by an earthquake in the 16th century.

The building of the convent was rebuilt in 1634–1640. The construction of the convent is associated with the name of Ostrich archbishop Peter Pázmány and was finished under his successor Imrich Lósy. (Their names are remembered on the sign above the convent gate). The author of the projects was Jakub Rava, the construction was carried out under Hans Alberthal. The convent was built as a four winged building of a rectangular floor plan with “the paradise yard” and a well. It had three floors and its outside walls were without windows. The Clares lived in the convent until 1782.

After the nuns moved, the building became state property and was reconstructed for the Royal Academy and the Catholic Grammar School. According to the plans drawn by J. Tallherr in 1783, the modification of the interior, outside building architecture and the garden area was carried out. On the building the windows to Klariska Street were made and on the other side the windows from the corridors were eliminated. Open arcade corridors on the floors were

budove sa prerazili okná do Klarisej ulice, naopak sa zrušili okná do miestností z chodieb. Otvorené arkádové chodby boli na poschodiach čiastočne zamurované a nahradené oknami, na prízemí v celej výške zasklené.

Kráľovská akadémia sídlila v budove v rokoch 1784–1850/1851, katolícke gymnázium v rokoch 1786–1908/1909. Po odšťahovaní gymnázia sa budova využívala na rôzne účely; v rokoch 1911–1913 tu bola umiestnená o.i. pošta.

Roku 1914 sa kláštor spolu s kostolom stal majetkom mesta. Mestské zastupiteľstvo poskytlo časť priestorov pre novozriadenú knižnicu uhorskej Alžbetínskej univerzity, ktorá tu pôsobila až do roku 1919. Koncom roku 1919 prešla do správy knižnice celá budova kláštora, jej väčšia časť však zostala až do polovice 20. rokov obsadená inými užívateľmi. Nachádzala sa tu ľudová škola, remeselnícke dielne i byty.

V októbri 1919 bol komplex Klarisea prevzatý do vlastníctva československého štátu a stal sa sídlom knižnice Univerzity J. A. Komenského, dnešnej Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Kostol využívala knižnica do roku 1940 a potom dočasne v rokoch 1949–1959. Boli v ňom umiestnené knižničné fondy.

Budova kláštora bola čiastočne renovovaná v rokoch 1926–1927 a 1930. Pri renovácii interiérov sa objavili staré fresky, zabielené pri rekonštrukcii v 18. storočí; neskôr boli odstránené, keďže sa nedali zachrániť.

V rokoch 1957–1960 sa vykonala generálna rekonštrukcia budovy podľa projektov architekta Alojza Daříčka st. Prvé poschodie v rekonštruovanej budove sa poskytlo Slovenskej pedagogickej knižnici, ktorá tam sídlila až do roku 1998 (od roku 1970 spolu s Múzeom školstva a pedagogiky). Od roku 1993 v budove (na prízemí) pôsobí Kancelária Rady Európy.

KLÁŠTOR KLARISIEK

Rád klarisiek vznikol začiatkom 13. storočia ako ženská vetva františkánskeho rádu a bol nazvaný po zakladateľke, sv. Kláre z Assisi. Do Bratislavy prišli klarisky roku 1297 a v tom istom roku im panovník Ondrej III. daroval opustený kláštor cisterciánok a ich majetky. Rehoľníčky tu žili v úplnej odlúčenosti od sveta a podľa prísnych predpisov rádu.

Pomerne skromné historické pramene o bratislavských klariskách sa týkajú najmä hospodárskych a majetkových otázok, darov a ochrany poskytovanej panovníkmi. V čase tureckého ohrozenia a protihabsburských povstaní rehoľníčky niekoľkokrát opustili kláštor; inokedy zasa prichýlili mníšky z iných ohrozených kláštorov.

Začiatkom 17. storočia sa život v kláštore upravil podľa reformovanej, sprísnenej reguly rádu. Koncom 17. storočia sa bratislavský kláštor stal ústredím klaris-

partially walled up and replaced by windows, on the ground floor glass was installed.

The Royal Academy was located in the building in 1784–1850/1851, the Catholic Grammar School in 1786–1908/1909. After the Grammar School moved, the building was used for different purposes; from 1911 till 1913 it housed among others the post office.

In 1914 the convent together with the church became the town property. A corporation had provided a part of the premises to a new library of the Hungarian Elizabethan University that operated there until 1919. By the end of 1919 the whole convent premises went under the administration of the library but different users occupied its main part until the mid 1920s. Besides the Grammar School, handicraft shops and flats were situated there.

In October 1919 the premises of Clariseum were taken over by the state administration of the Czechoslovak Republic and became the residency of the Comenius University Library today the University Library in Bratislava.

The church housed the library until 1940 and then temporarily in 1949–1959, the book collection was placed in there.

The building of the convent was partially renovated in 1926–1927 and 1930. During the renovation of the interiors the old fresco paintings, which were covered over during the reconstruction in the 18th century, were found and later were removed, as they could not be saved.

In the course of 1957–1960 the general reconstruction of the building was carried out based on the drawings by architect Alojz Daříček Sr. The first floor of the reconstructed building was provided to the Slovak Pedagogic Library that resided there until 1998 (since 1970 together with the Museum of Education and Pedagogy). Since 1993 the Office of European Council resides in this building (on the ground floor).

CONVENT OF POOR CLARES

The Order of Poor Clares was established at the beginning of the 13th century as the female side of the Franciscan Order and was named by its founder, Saint Clara from Assisi. The Clares came to Bratislava in 1297 and in the same year the ruler Andrew III. donated the vacated convent of Cistercian nuns and their property to the Poor Clares. The nuns lived there in total isolation from the outside world and under strict regulations.

Rather poor historical informational sources of the Bratislava Clares concern mainly economical and property questions, gifts and the protection presented by the rulers. In the course of history, Turkish invasions and anti-Habsburg uprisings the nuns had moved several times from the convent; another time

kého rádu v Uhorsku. Jeho príslušníčky pomáhali pri obnove kláštorov v Záhrebe a v Budíne.

Snahy o obmedzovanie činnosti cirkevných rádov, prejavujúce sa od polovice 18. storočia, sa premietali aj do života kláštora. Vyvrcholením týchto snáh bolo nariadenie cisára Jozefa II. o zrušení niektorých reholí, medzi nimi i rádu klarisiek.

Majetok zrušeného bratislavského kláštora, podobne ako iných kláštorov, pripadol štátu. Vzácné predmety – medzi nimi 53 rukopisných kódexov a tlačí – sa odovzdali kráľovskému depozitnému úradu a zväčša predali na dražbe. 42 rehoľníčok opustilo kláštor 11. augusta 1782.

KRÁLOVSKÁ AKADEMIA

Kráľovská akadémia (*academia regia*) bola zriadená v Trnave roku 1777, po preložení trnavskej univerzity do Budína. Bola typom vyššej školy a jej hlavným poslaním bolo vychovávať úradníkov, najmä z radov šľachtickej mládeže, pre potreby štátnej a verejnej správy. Roku 1784 bola presťahovaná do Bratislavy a umiestnená v bývalom kláštore klarisiek. Z Trnavy do Bratislavy prišlo 362 študentov.

Štúdium na akadémii bolo dvojročné a prebiehalo v dvoch kurzoch. Kurz filozofie bol orientovaný viac na prípravu študentov na univerzitné štúdium, kurz práva zasa na potreby administratívnej praxe. Vyučovacím jazykom v osemdesiatych rokoch bola nemčina, neskôr (opätovne) latinčina a od roku 1844 sa väčšina predmetov vyučovala v maďarčine. Profesorov na akadémiu prijímali na základe konkurzu, podmienkou na trvalé prijatie bol doktorský titul. Študenti pochádzali z bližších i vzdialenejších stolíc Uhorska, i z iných častí habsburskej monarchie.

V rámci školskej reformy roku 1850 sa štúdium na akadémii reorganizovalo: kurz filozofie sa z neho vyčlenil a preradil na katolícke gymnázium, ktoré pôsobilo takisto v Klariseu. Zmenil sa aj názov akadémie: bola premenovaná na Cisársku kráľovskú právnickú akadémiu a v školskom roku 1850/1851 z Klarisea odišla do budovy dnešnej Rímskokatolíckej Cyrilometodejskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského na Kapitulskej ulici.

Kráľovská akadémia mala bohatú knižnicu (pripadla jej tretina knižnice trnavskej univerzity) a školské múzeum. Väčšia časť knižnice a múzeum zostali gymnáziu.

KATOLÍCKE GYMNÁZIUM

Roku 1626 bolo v Bratislave založené jezuitské gymnázium. Po zrušení jezuitskej rehole (roku 1773) sa stalo štátnou školou. Z pôvodnej budovy na Kostolnej ulici sa roku 1786 presťahovalo do bývalého kláštora klarisiek, kde bola v tom čase už umiestnená kráľov-

they housed the nuns from the other endangered convents.

At the beginning of the 17th century the life in the convent accepted the reformed rules of more strict regulations of the order. At the end of the 17th century the Bratislava convent became the headquarters of the Clares Order in Hungary. Its members assisted during the renewal of other convents in Zagreb and Buda. The life in the convent in the middle of the 18th century was affected by the tendencies to restrict the activities of the order. Those tendencies came from the emperor Josef II. It led to the dissolution of some of the orders, the Order of Poor Clares was one of them.

The property of Bratislava convent like the property of the other convents went to the state. The precious relics – among them 53 codices and prints – were given to the Royal Account and the most of them were sold by auction. Forty-two nuns left the convent on August 11, 1782.

ROYAL ACADEMY

The Royal Academy (*Academia Regia*) was established in Trnava in 1777 after moving the University of Trnava to the town of Buda. As a higher education institution its main function was to educate clerks especially from the ranks of the young aristocracy for the need of the state and civil administration. In 1784 it was moved to Bratislava and housed in the premises of the former Poor Clares Convent. There were 32 students that came from Trnava to Bratislava.

The academy provided its students with 2-year courses. The course of philosophy was orientated on preparing students for the academic study, and the course of law for the needs of administrative practice. German was the language of instruction in the 18th century, later (repeatedly) it was Latin and since 1844 the majority of the subjects were taught in Hungarian. The condition for tenure of the professors at the academy was a postdoctoral title; admission was based on examinations. The Academy mostly served to the local students but was also sought by students arriving from further parts of Hungary and various parts of the Habsburg Monarchy.

As the result of the educational reform in 1850, study at the Academy was reorganized: the course of philosophy was detached and moved to the Catholic Grammar School that operated in Clariseum complex. The Academy was renamed, it was called the Royal Law Academy and in the school year 1850/1851 was moved from the Clariseum complex to the contemporary Roman Catholic Cyril and Method Theological Faculty of the Comenius University in Kapitulska Street.

The Royal Academy had a large library (it owned a third of the library of the University of Trnava) and

ská akadémia. V Klariseu sídlilo gymnázium až do roku 1908/1909. Počas tohto dlhého obdobia prešlo viacerými zmenami: menil sa jeho charakter, názov, vyučovací jazyk, učebné osnovy.

Do roku 1812 pôsobilo ako kráľovské gymnázium; spočiatku malo päť ročníkov, roku 1806 sa zmenilo na šesťročné. V rokoch 1812–1850 bolo zverené do správy rádu benediktínov, čo sa premietlo aj v jeho názve – benediktínske gymnázium.

Po školskej reforme v roku 1850 sa stalo cisárskym kráľovským štátnym gymnáziom a rozšírilo sa na osemročné; do siedmeho a ôsmeho ročníka sa pretransformoval kurz filozofie, zrušený na kráľovskej akadémii. Od roku 1861 pôsobilo ako kráľovské katolícke vyššie gymnázium.

Vyučovacími jazykmi na gymnáziu boli postupne latinčina, maďarčina, v 50.–80. rokoch 19. storočia paralelne s nemčinou a začas aj slovenčinou (v 50. rokoch); od roku 1888 sa vyučovalo už len po maďarsky. Pôvodný humanitno-jazykový obsah výuky sa od 50. rokov rozšíril o prírodovedné predmety. Na gymnáziu sa ako na prvej škole v Uhorsku začala pravidelne vyučovať telesná výchova (od roku 1851) a zriadilo sa školské röntgenologické laboratórium.

Profesormi gymnázia boli viacerí známi historici, filológovia, prírodovedci. Rovnako aj mnohí jeho študenti sa presadili v rôznych oblastiach spoločenského života, v politike, vojenstve, ako vedci, umelci a pod. Za všetkých spomenieme vynálezcu rádiotelegrafie Jozefa Murgaša a hudobného skladateľa Bélu Bartóka.

Po 122 rokoch pôsobenia v Klariseu sa gymnázium v školskom roku 1908/1909 presťahovalo do novej budovy na Grösslingovej ulici. V Klariseu zanechalo tzv. starú knižnicu, ktorá sa budovala od jeho vzniku do roku 1850; knižnica sa stala depozitom mesta.

KNIŽNICA ALŽBETÍNSKEJ UNIVERZITY

Roku 1912 uhorský parlament prijal zákon o zriadení univerzity v Bratislave. Univerzita mala byť pomenovaná podľa manželky panovníka Františka Jozefa I., Alžbety.

Predstavitelia mesta uvítali založenie univerzity a usilovali sa vytvoriť čo najlepšie podmienky pre jej činnosť. Pre knižnicu univerzity poskytli priestory v Klariseu, darovali fond verejnej mestskej knižnice a neskôr odovzdali aj vzácny depozit – starú knižnicu katolíckeho gymnázia, tzv. jezuitskú knižnicu. Okrem knižných zbierok darovaných mestom, dostala knižnica univerzity aj knižnicu právnickej akadémie, ktorá roku 1914 ukončila svoju činnosť.

Uhorská kráľovská Alžbetínska univerzita bola slávnostne otvorená začiatkom októbra 1914. O mesiac neskôr bola otvorená knižnica Alžbetínskej univerzity. V čase jej otvorenia slúžila návštevníkom jedna čítareň a z fondov, v ktorých sa nachádzalo celkovo viac

a school museum. The majority of the library and the museum went to the Grammar School.

CATHOLIC GRAMMAR SCHOOL

The Jesuit Grammar School was established in Bratislava in 1626. It became the state school after the Jesuit Order was dissolved (1773). It moved from the former building in Kostolná Street (1786) to the former convent of Poor Clares where in that time the Royal Academy was already located. The Grammar School was located in the Clariseum building until year 1908/1909. During this long period the grammar school underwent many changes: the change of its character, name, language of instruction and curriculum. It operated as the Royal Grammar School until 1812, from the beginning it had five grades and in 1806 it changed to six grades. In the course of 1812–1850 the grammar school went under the administration of the Benedictine Order that shows in its name – the Benedictine Grammar School.

The school became the Imperial Royal State Grammar School after educational reform in 1850 and was enlarged to an 8 year school; the course of

Dočasný sklad kníh v kostole klarisiek v prvej polovici 50. rokov
The temporary book stack in Clariseum Church in the first half of 1950s

ako 50 tisíc zväzkov, sa sprístupnilo 17 tisíc zväzkov. Fondy knižnice sa postupne katalogizovali a sprístupňovali. V nasledujúcich piatich rokoch, do októbra 1919, vzrástli na viac ako 84 tisíc zväzkov.

Pôsobenie Alžbetínskej univerzity a jej knižnice sa začalo niekoľko mesiacov po vypuknutí prvej svetovej vojny. Postupne sa zhoršujúce pomery vojnového obdobia nepriaznivo ovplyvňovali ich činnosť. So zánikom Rakúsko-Uhorska a vznikom Československej republiky na konci vojny (roku 1918) sa zmenili aj celkové spoločenské podmienky pre ich pôsobenie. V nových podmienkach uhorská Alžbetínska univerzita bola v júni 1919 zatvorená a následne sa zriadila československá štátna univerzita pod názvom Univerzita J. A. Komenského. Knižnica Alžbetínskej univerzity bola 10. októbra 1919 prevzatá do majetku a správy nového štátu a daná k dispozícii novozriadenej univerzite pre potreby jej knižnice.

KNIHOVNÁ UNIVERZITY KOMENSKÉHO KNIŽNICA SLOVENSKEJ UNIVERZITY UNIVERZITNÁ KNIŽNICA V BRATISLAVE

Nová knižnica, s oficiálnym názvom Knižnica Univerzity Komenského, bola z právneho hľadiska nástupkyňou knižnice Alžbetínskej univerzity: dostala jej budovu, zariadenie, fondy, prevzala i jej záväzky. Budovala sa však na nových východiskách a s novou koncepciou činnosti. Jej vznikom sa začal kontinuálny 85-ročný vývoj dnešnej Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Napriek svojmu základnému poslaniu i názvu sa knižnica nestala súčasťou univerzity a jej činnosť sa od začiatku rozvíjala v širšom zábere. Spolu s klasickými úlohami univerzitnej knižnice sa v nej kumulovali úlohy národnej knižnice (zhromažďovanie a dokumentácia slovenskej literatúry a tlače i ďalšej literatúry a tlače z územia Slovenska a o Slovensku). V duchu tejto koncepcie pôsobila knižnica počas svojho dvadsaťročného vývoja v Československej republike i v nasledujúcom období.

V Klariseu mala spočiatku k dispozícii iba 8–12 miestností a ďalšie priestory sa pre ňu vyprázdňovali len pozvoľna. Po uvoľnení celej budovy (roku 1926) bolo možné rozšíriť dovedy jedinú študovňu a zriadiť ďalšie dve. Hlavnou úlohou knižnice bolo v čo najkratšom čase vybudovať aktuálne fondy pre univerzitu, keďže staršie prevzaté fondy nezodpovedali jej potrebám. Celkom v nich chýbala slovenská literatúra, jej zhromažďovaniu preto knižnica venovala osobitnú pozornosť. Už v prvých rokoch získala viaceré ucelené zbierky staršej slovenskej literatúry, z ktorých najvýznamnejšia bola knižnica bibliografa Ľudovíta Vladimíra Riznera. Zo súčasnej literárnej a tlačovej produkcie vydavateľa povinne odovzdávali knižnici

philosophy dissolved in the Royal Academy was transferred there to the seventh and eighth grade. Since 1861 it operated as the Royal Catholic Higher Grammar School.

The language of instruction was gradually Latin, Hungarian, in the course of the fifties to the eighties of the 19th century along with German and one time with Slovak language (in the fifties) since 1888 the education was only in Hungarian. Since the 1850s the natural science subjects were included into the former humanities education. The grammar school as the first school in Hungary that started regular physical education (since 1851) and established the school x-ray laboratory.

Many famous historians, philologists and natural scientists were the professors in the grammar school. Also many of its students achieved successes in the field of culture, politics, military, as scientists, artists, etc. Out of them we mention the inventor of radiotelegraph Jozef Murgaš, and the music composer Béla Bartók.

After 122 years of operating in the Clariseum the grammar school moved to the new building at Grösslingova Street in the school year 1908/1909. So-called the old library that had been created since its establishment until year 1850 was left in the Clariseum building; the library became the property of the town.

ELIZABETHAN UNIVERSITY LIBRARY

The Hungarian Parliament passed a law about establishing a University in Bratislava in 1912. The university had to be named by the wife of the ruler Franz Joseph I. Elizabeth.

The town delegates who tried to make the best conditions for its operation appreciated establishment of the University. The premises of the Clariseum were furnished to the University Library, the delegates donated the book collection of the Public City Library and later offered the precious deposit – the old Catholic Grammar School Library so-called Jesuits Library. Besides the book collection donated by the town, the University Library also obtained the Library of the Academy of Law, which in 1914 ended its operation.

Hungarian Royal Elizabethan University was opened with great ceremony at the beginning of October 1914. A month later the Elizabethan University Library was open. At the time of its opening at the readers disposal was a single reading room and the book collection which had more than 5 thousand titles, only 17 thousand of titles were made available. The book stock was gradually listed and made available in its entirety. During the next five years until October 1919 the book collection increased to more than 84 thousand titles.

jeden exemplár. Zahraničná literatúra sa získala z vedných odborov prednášaných na univerzite. Do roku 1938 fondy knižnice vzrástli na 300 tisíc zväzkov.

V tomto roku sa zmenil názov knižnice: bola premenovaná na Knižnicu Slovenskej univerzity. Zmeny sprevádzajúce zánik Československa a vznik nového štátu, prvej Slovenskej republiky, sa premietali i do života knižnice. Druhá svetová vojna, ktorá sa zakrátko začala, priniesla čiastočné utlmenie jej činnosti. Na sklonku vojny, keď sa k Bratislave približoval front, najvzácnejšie časti fondov boli s menšími stratami evakuované. Budova knižnice však nebola počas bojov poškodená a jej činnosť sa neprerušila.

Prvé povojnové roky sa vyznačovali celkovým oživením činnosti knižnice. Od konca 40. rokov do jej života a práce vstupovali nové prvky, spojené s politickou a ideologickou orientáciou obnovennej Československej republiky od februára 1948. Zároveň sa knižnica postupne pretvárala z knižnice akademického typu na verejnú knižnicu. Roku 1954 dostala status štátnej vedeckej knižnice a nový názov – svoj súčasný názov Univerzitná knižnica v Bratislave. Väčšinu jej používateľov naďalej tvorili pedagógovia a poslucháči univerzity.

Priestory Klarisea sa od začiatku považovali za málo vhodné pre činnosť knižnice, tak z hľadiska architektonického riešenia, ako aj z hľadiska hygienického – boli tmavé, chladné a vlhké. Od polovice 40. rokov sa čoraz väčšími ukazovali aj ako nepostačujúce. Kritickým sa stával najmä nedostatok priestoru na uloženie fondov. Popri tom, že rýchlo rástli vlastné fondy knižnice, zvažali sa do Klarisea aj knihy z konfiškovaných knižníc (knižnica bola poverená ich dočasnou správou). V roku 1949 sa tu spolu s vyše 300-tisíczväzkovým knižničným fondom nachádzalo okolo 250 tisíc zväzkov konfiškátov zo zámockých knižníc, ku ktorým onedlho pribudlo 60 tisíc zväzkov kníh zo zrušených kláštorov. Na ich uloženie knižnica požiadala o dočasné zapožičanie klariského kostola. Tiesnivá situácia sa vyriešila získaním Paláca uhorskej komory a Paláca Leopolda de Pauliho. Nové objekty umožnili načas uvoľniť aj priestory Klarisea a vykonať jeho rekonštrukciu.

Po rekonštrukcii Klarisea (1957–1960) zostali v ňom pre knižnicu dve podlažia (prízemie a 2. poschodie). Umiestnili sa v nich knižničné fondy, v časti prízemia tiež technické pracoviská (knihárske, konzervátorské a fotoreprodukčné).

SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA

Slovenská pedagogická knižnica vznikla roku 1947 ako súčasť Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave. V prvej polovici 50. rokov sa osamostatnila a stala sa verejnou štátnou knižnicou. Jej umiestnenie sa definitívne vyriešilo po rekonštrukcii Klarisea, kde dosta-

The operation of the Elizabethan University and the Library started several months after the First World War ended. The operation of the University and the Library was greatly affected by the events brought by the war. The ending of the Austro-Hungarian Monarchy and formation of the Czechoslovak Republic at the end of the war (1918) affected the social conditions and the functioning of the university. In such new conditions the Hungarian Elizabethan University Library operated until June 1919 when the Czechoslovak State University was created and called Comenius University. The Elizabethan University Library on 10th October 1919 was taken over by the state administration, which transferred the library to the newly created university.

COMENIUS UNIVERSITY LIBRARY SLOVAK UNIVERSITY LIBRARY UNIVERSITY LIBRARY IN BRATISLAVA

The new library with the official name Comenius University Library from the legal point of view was the successor of the Elizabethan University Library: it took over the building, equipment, book collection and its obligations. The university was established on the new basis and with a new concept. The university formation started the development, which has continuously lasted for 85 years.

In spite of its basic function and the name, the library never became the part of the university and since its very beginning it has been developing. Among the classic roles of the University Library it also fulfilled the role of the National Library (collecting and documenting the Slovak literature and prints and other literature and prints from Slovakia and about Slovakia). In the spirit of this concept the library operated for the period of twenty years in the Czechoslovak Republic and also in the following period.

Initially, in the Clariseum the library had at its disposal only 8–12 rooms and the Clariseum slowly vacated the further rooms. Vacation of the premises (1926) enabled to expand the existing reading room and form another two. The priority of the library was to provide the actual book stock in the shortest time as the inherited and dated book stock did not cover the universities needs. It was short on Slovak literature, so the library increased its collection activities. In the first years it obtained several whole collections; out of them the most important was the library of bibliographer Ludovít Vladimír Rizner. From the contemporary literature publishers had a duty to give one copy to the library. The foreign literature was obtained from the disciplines lectured at the university. The library book stock until 1938 increased on 300 thousand titles.

la k dispozícii, a v priebehu rokov 1959–1960 zaujala celé 1. poschodie.

V Klariseu knižnica získala dôstojné sídlo a vhodné

Budova Univerzitnej knižnice na Klariskej ulici 5. Nádvorie kláštora klarisiek (pred rokom 1954)

The building of the University Library in Klariská Street 5. The courtyard of the Convent of Poor Clares (before 1954)

podmienky pre svoju činnosť. Okruh jej základných úloh – budovanie fondov domácej a zahraničnej literatúry z pedagogických a príbuzných disciplín a poskytovanie služieb verejnosti – sa rozšíril o niektoré ďalšie úlohy. Bola jej zverená metodická starostlivosť o pedagogické a školské knižnice na celom Slovensku a od konca 70. rokov aj o akademické (univerzitné a vysokoškolské) knižnice. Inou významnou a náročnou úlohou bolo zhromažďovanie dokumentácie k dejinám školstva na Slovensku. Múzeum školstva a pedagogiky začalo svoju činnosť roku 1970; do roku 1996 pôsobilo ako súčasť knižnice.

Slovenská pedagogická knižnica sa roku 1978 zlúčila s Ústavom školských informácií a neskôr prešla ďalšími fúziami. Od roku 2002 pôsobí opäť ako samostatný subjekt. V Klariseu sídlila do roku 1998.

PALÁC UHORSKEJ KOMORY

História objektu

Palác uhorskej komory bol postavený v 18. storočí na mieste starších meštianskych domov. Jeden z nich, dom Krištofa Maixnera, si od roku 1531 prenajímala a neskôr odkúpila uhorská komora; v dome bola v 17. storočí umiestnená aj mincovňa. Ďalšie dva domy boli odkúpené roku 1750 v súvislosti s pripravovanou výstavbou novej rezidencie pre uhorskú komoru. Hlavný architekt komory Giovanni Battista Martinelli ju projektoval ako štvorkrídlový palác so štyrmi podlažiami (tromi poschodiami) a nádvorím.

Palác bol vybudovaný v rokoch 1751–1753. Nad jeho vchodom bola umiestnená pamätná tabuľa s menom panovníčky Márie Terézie, ktorá dala palác postaviť.

Roku 1772 sa k palácu pristaval ďalší trakt. Dom, na

After the university was renamed in 1938, it was called the Library of the Slovak University. The functioning of the library was affected by the changes caused by end of the Czechoslovak Republic and the formation of the new state, the Slovak Republic.

The Second World War, which in a short time started, partially restricted the activities of the library. Towards the end of war the front was getting closer to Bratislava and the most precious parts of the book stock with the small collections were evacuated. The activities of the library were not interrupted and the building was not damaged.

The post-war period featured with the total boost of the library activities. Since the end of the forties the events brought by the political and ideological orientation of renewed Czechoslovak Republic since 1948 affected the operation of the library. At the same time the library was changing from the library of the academic type into a public research library. In 1954 it was given the status of the state research library and the new current name the University Library in Bratislava. Still the majority of readers were the pedagogues and the university students.

The Clariseum premises since the beginning were less appropriate for the library operation from the architectural point of view and also from the hygienic – the premises were dark, cold and moist. Since the late 1940s the premises were insufficient. The acute problem was the insufficient space for storing the book collection. In spite of a big increase of the book collection the Clariseum was also receiving the books of confiscated libraries (the library was authorized with its temporary administration). In 1949 together with the 300 thousand of the library book collection there were about 250 thousand of confiscated titles from the castle libraries and the amount was shortly increased by 60 thousand titles from dissolved convents. To store the all titles the library asked for temporary use of the Clariseum Church. In this difficult situation the Palace of the Hungarian Diet and the Palace of Leopold de Pauli provided for the library. The new premises temporary vacated the Clariseum and the building could undergo reconstruction.

The reconstructed Clariseum (1957–1960) provided two floors for the library (the ground floor and the second floor). The book stock was placed there and the technical workplaces (book bindery, conservatory and photo gallery) were also located there.

SLOVAK PEDAGOGIC LIBRARY

The Slovak Pedagogic Library was established in 1947 as a part of the State Pedagogic Institute in Bratislava. In the first half of 1950s it became an independent public state research library. Its

mieste ktorého bol postavený, oddeľovala od budovy paláca Komorská ulička (dnes Podjazd). Pri prístavbe traktu, ktorá sa realizovala podľa projektu Franza Antona Hillebrandta, bola ulička vo výške 1. poschodia preklenutá a obe časti paláca sa spojili.

Uhorská komora pôsobila v paláci do svojho zrušenia v roku 1782. Kancelárie v ňom mali aj niektoré iné úrady (solný, tridsiatkový, vojenský).

V rokoch 1802–1848 bol palác sídlom uhorského snemu. So zreteľom na potreby snemu sa v budove vykonali niektoré adaptácie.

V päťdesiatych rokoch 19. storočia sa palác využíval

Budova uhorského snemu v Bratislave na Michalskej ulici 1.
The building of the Hungarian Diet in Bratislava, Michalská Street 1

pre potreby štátnej správy a armády. Boli tu umiestnené tiež rozličné úrady a zariadenia (napríklad telegrafný úrad, meteorologická stanica a i.)

V rokoch 1860–1867 tu sídlil miestodržiteľský úrad (kráľovské miestodržiteľstvo). Po jeho zrušení sa palác na dlhé obdobie, až do polovice 50. rokov 20. storočia, stal sídlom justičných úradov – uhorských, československých, slovenských. Pôsobilo tu aj viacero iných inštitúcií, napríklad katastrálny úrad a i. Na prízemí bola roku 1900 otvorená verejná mestská knižnica; sídlila tu však len do roku 1904.

Roku 1951 bol Palác uhorskej komory pridelený Univerzitnej knižnici v Bratislave (v tom čase ešte Knižnici Slovenskej univerzity), s ktorou tu pôvodne mala byť umiestnená aj spolková Slovenská národná knižnica. V rokoch 1953–1955 sa podľa plánov architekta Alojza Daříčka st. vykonala generálna rekonštrukcia objektu. Pri rekonštrukcii sa zachoval pamiatkový charakter jeho exteriérov; interiéry boli účelovo adaptované pre potreby knižnice.

UHORSKÁ KOMORA

Uhorská komora (tiež Uhorská kráľovská komora) bola najvyšším finančným a hospodársko-správnym úradom v Uhorsku. Do jej kompetencie patrila správa kráľovských majetkov a príjmov v najširšom zmysle.

location was definitely solved by the reconstruction of Clariseum where the library had to its disposal the first floor, which in the course of 1959–1960 was filled to capacity.

In the Clariseum the library found appropriate space and sufficient conditions for its operations. The range of its basic function – creation of collections of contemporary and foreign literature of pedagogic and relative disciplines and public accessibility – was enlarged. It assumed the function of a methodology center for the network of pedagogic and school libraries in Slovakia and since the end of 1970s also of academic (university) libraries. A very important and difficult function of the library was to compile documentation about school history in Slovakia. The Education and Pedagogic Museum started its operations in 1970 and until 1996 operated as a part of the library.

The Slovak Pedagogic Library in 1978 merged with the Institute of Educational Information and later underwent several mergers, it has resided at the Clariseum until the year 1998. Since the year 2002 it has been an independent entity.

THE PALACE OF HUNGARIAN CHAMBER

The Palace of Hungarian Chamber was established in the 18th century on the place of old burgher houses. One of them the house of Krištof Maixner since the year 1531 had been hired and later bought by the Hungarian Chamber. During the 17th century a mint was established in the house. Another two houses were bought in 1750 in connection with the planned construction of the new residence of Hungarian Chamber. The master architect of the Hungarian Chamber Giovanni Battista Martinelli designed the palace as a four-wing palace with the four stories (with three floors) and a yard. The palace was built during the years of 1751–1753.

The commemorative plaque with the name of monarch Maria Teresa, who ordered the palace built, was placed above the entrance.

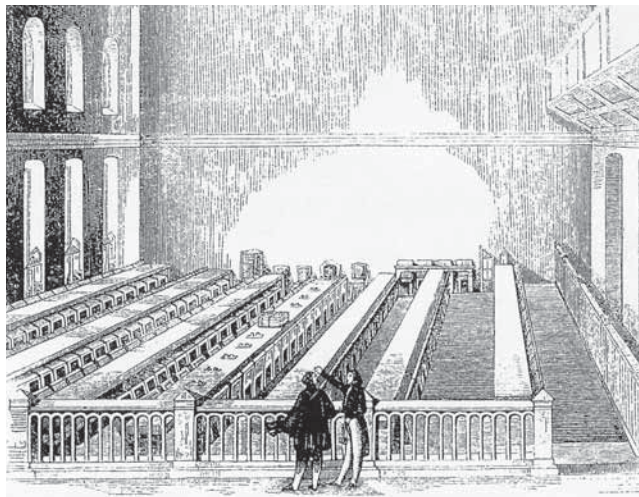
In 1772 another wing was built to the palace. Komorská Street (current Underpass) separated the new wing from the palace. The building of the wing was carried out by the drawings of architect Frantz Anton Hillebrandt and in the elevation of the first floor it was bridged so that both parts of the palace were connected.

The Hungarian Chamber operated in the palace until the year 1782 when it was dissolved. Also several authorities had their offices housed in the palace (salt office, thirtieth office, military).

In the course of 1802–1848 the palace housed the Hungarian Diet. The premises of the palace were adapted to the needs of the parliament.

Vznikla krátko po nastúpení habsburskej dynastie na uhorský trón (nahradila zrušený úrad taverníka) a bola podriadená Dvorskej kancelárii vo Viedni.

V Bratislave pôsobila od roku 1531, v prvom – pomerne dlhom – období v meštianskom dome Krištofa Maixnera, ktorý si spočiatku prenajímala a roku 1549

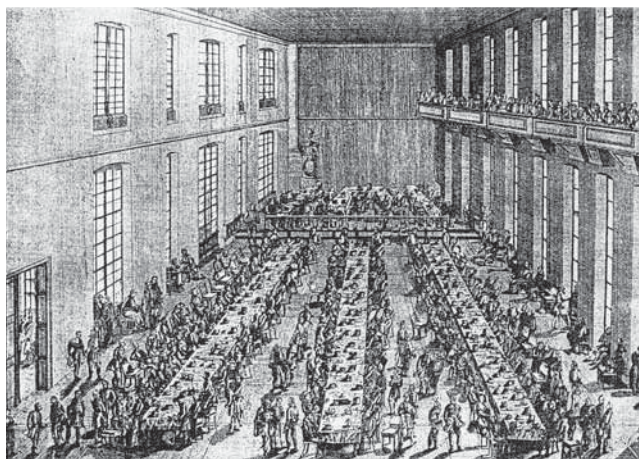
Zasadacia sieň hornej komory uhorského(krajinského) snemu v Bratislave 1836 (medirytina)

The council hall of the Upper House of the Hungarian Diet in Bratislava in 1836. (the copperplate)

odkúpila. V polovici 18. storočia sa pre ňu vystaval rozľahlý barokový palác.

Činnosť uhorskej komory a rovnako i jej organizácia ako úradu prechádzala v priebehu času rôznymi zmenami. Od jej úradníkov sa vyžadovalo kvalitné vzdelanie, podmienkou na prijatie do služby však nebolo, na rozdiel od iných úradov, urodzený pôvod. V jej službách pôsobilo viacero známych osobností, medzi nimi napríklad vynálezca Wolfgang Kempelen.

Roku 1782 za vlády cisára Jozefa II. bola uhorská komora zrušená a jej agendu prevzal erárny úrad pri Uhorskej miestodržiteľskej rade. Po obnovení v 90. rokoch 18. storočia pôsobila už v Budíne.

Zasadnutie hornej komory uhorského snemu v Bratislave
A session of the Upper House of the Hungarian Diet in Bratislava

In the fifties of the 19th century the palace was used for the needs of state administration and the army. Some of the different authorities and the equipment were also housed there (for example telegraphic office, weather-bureau).

In the period of 1860–1867 the palace housed the Governorate Council (the Royal Governorate).

After moving of the Governorate Council, the palace became the residence of the justice offices – Hungarian, Czechoslovak and Slovak for the long period until mid 1950s. various institutions for example the land register were also housed there.

The Public City Library was opened in 1900 on the ground floor and was located there until 1904.

In 1951 the Palace of Hungarian Chamber was transferred to the University Library in Bratislava (in that time the Slovak Republic Library) where originally the confederate Slovak National Library had to be placed too.

In the course of the 1953–1955 the general reconstruction of the premises was carried out by the drawings of Alojz Daříček Sr. The reconstruction carried on the historical spirit of the exteriors; the interiors were adapted to the needs of the library.

HUNGARIAN CHAMBER

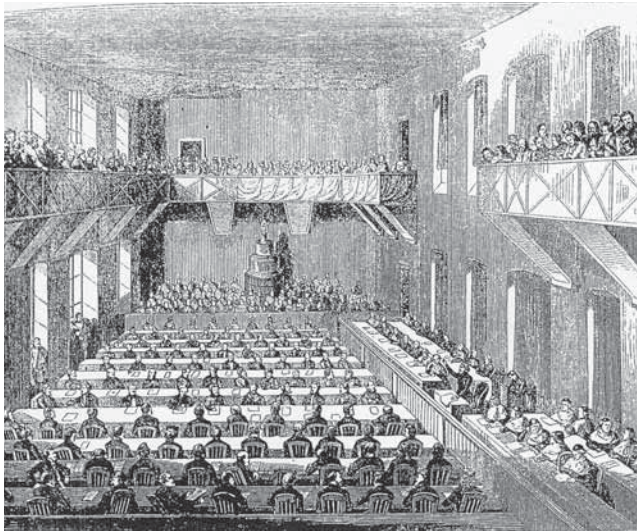
The Hungarian Chamber (also called the Royal Hungarian Chamber) was the supreme financial, economic and administrative office in Hungarian monarchy. The chamber secured central administration of all royal properties and financial inspection. It was established after the Habsburg dynasty succeeded to the Hungarian throne (it adopted dissolved taverna office) and it was subordinated to the Court Office in Vienna.

The chamber operated in Bratislava since 1531 for a quite long period in the burgher's house of Krištof Maixner; which initially was hired and later in 1549 bought. In the middle of the 18th century it had built the large baroque palace. Operation of the Hungarian Chamber and its organization underwent several changes. Good education was required from the clerks and noble descent was not the condition for admission at the service unlike the other offices. Many famous people were at the service of the chamber, for example the inventor Wolfgang Kempelen.

Under the rule of Joseph II. in 1782 the powers of the Hungarian Chamber were transferred to the governmental office at the Governorate Council and in the 90 years of the 18th century it moved to Buda.

UHORSKÝ SNEM

Uhorský snem (tiež krajinský snem) bol najvyšším zhromaždením privilegovaných stavov – duchovenstva, šľachty, slobodných kráľovských miest – a vrcholným zákonodarným orgánom v Uhorsku. V Bratislave mal svoje stále sídlo od roku 1536.

Zasadnutie dolnej snemovne uhorského snemu v Bratislave (medirytina)
A session of the Lower House of the Hungarian Diet in Bratislava (the copperplate)

Roku 1802 sa rezidenciou uhorského snemu stal Palác uhorskej komory. Zasadania snemu sa tu konali do roku 1848. Rokovacie sály sa zriadili na 1. poschodí a upravili na výšku dvoch podlaží s galériami. Sieň hornej snemovne sa nachádzala v prednom trakte, obrátenom do Michalskej ulice, dolná snemovňa zasadala v zadnom trakte s oknami do Klariskej ulice.

Činnosť snemu v prvom období, do konca 20. rokov, bola zacielená najmä na posilnenie postavenia Uhorska ako nezávislého kráľovstva v rámci habsburskej monarchie. Od začiatku 30. rokov sa nosnou líniou snemových rokovaní stalo presadzovanie reforiem, ktorých cieľom bolo prekonanie hospodárskej zaostalosti Uhorska, zrušenie feudálnych povinností a výsad a reforma politického systému (metternichovského absolutizmu). Vedúcou silou na sneme bola maďarská šľachta, ktorá modernizáciu mnohonárodnostného Uhorska spájala s jeho premenou na maďarský národný štát a asimiláciou nemaďarského obyvateľstva. Proti tomuto kurzu vystupovali predstavitelia nemaďarských národov, ktoré tvorili väčšinu obyvateľstva v krajine.

Stupňujúce sa zápasy v sneme vyvrcholili v rokoch 1847–1848. Pod vplyvom revolučných udalostí v Európe snem 15.–18. marca 1848 odhlasoval súbor zákonov, ktoré otvárali cestu k budovaniu občianskej spoločnosti a nezávislého Uhorska, neriešili však národnostnú otázku. Najvýznamnejšie z nich boli zá-

HUNGARIAN DIET

The Hungarian Diet was the highest assembly of the privileged estate – clergy, aristocracy and free royal cities – and supreme legislature in Hungary. The diet resided permanently in Bratislava since 1536.

In 1802 the Palace of the Hungarian Chamber became the residency of the Hungarian Diet. The diet sessions were held there until 1848. The session halls were placed on the first floor and the next storey enriched with the two galleries enlarged their size. The session hall of the Upper House was situated in the front wing facing Michalská Street; the Lower House was located in the back wing with the windows facing Klariská Street.

The sessions of the diet until the end of the 1820s were mostly focusing on strengthening the position of Hungary as an autonomous country within the Habsburg Monarchy. From the period of 1830s the dominant issues involved the enforcement of reforms, the objective of which was to improve the Hungary's lagging economy, abolition of feudal bondage and reformation of the political system (Metternich absolutism). The bearer of this reformist movement was Hungarian aristocracy; who linked the transformation of the country to a Hungarian national state and assimilation of the non-Hungarian population. The representatives of non-Hungarian nations, the relative majority of the population rose against the coming Magyarization.

The struggles that took place in the diet reached their climax at the session of the diet in 1847–1848. Influenced by the revolutionary events taking place all around the Europe, the session that took place on 15th–18th March 1848 adopted the collection of acts that paved the way for the establishment of civic society and the independence of Hungary, but the nationality issue remained unresolved. The most important acts were the abolition of serfdom and forming of the independent Hungarian ministry (government). Adoption of so-called March Constitutional Acts ended up to be the last session of the Hungarian Diet in the Palace of the Hungarian Chamber in Bratislava.

Many outstanding personalities of public, political and cultural life participated in the sessions of the diet for example Lajos Kossuth and Ludovít Štúr. The sessions of the diet are reflected in literature and artistic works.

The Palace of the Hungarian Diet on its frontage has several memorial plaques and artistic works which remind us of its sessions.

PUBLIC CITY LIBRARY

The Public City Library was established in Bratislava in 1900. In the same year the town

kony o zrušení poddanstva a o zriadení nezávislého uhorského ministerstva (vlády). Prijatím tzv. marcových zákonov sa zavrášilo posledné zasadanie uhorského snemu v Paláci uhorskej komory v Bratislave.

So zasadaniemi snemu v paláci sa spája pobyt a vystúpenia viacerých významných osobností verejného, politického a kultúrneho života. Za všetkých spomenieme Lajosa Kossutha a Ľudovíta Štúra.

Zasadania snemu sa široko odzrkadľujú v literatúre a výtvarnom umení. V samotnom Paláci uhorskej komory a na jeho priečelí ich pripomínajú viaceré pamätné tabule i iné umelecké diela.

VEREJNÁ MESTSKÁ KNIŽNICA

Verejná mestská knižnica vznikla v Bratislave roku 1900. V tomto roku mestské zastupiteľstvo prevzalo do správy vyše 5-tisícväzkovú knižnicu občianskeho spolku Pokrokový krúžok a prijalo opatrenia na vybudovanie verejnej knižnice.

Knižnica s oficiálnym názvom Verejná knižnica slobodného kráľovského mesta Bratislavy bola umiestnená na prízemí Paláca uhorskej komory (s vchodom z ulice Podjazd) a 1. októbra 1900 slávnostne otvorená. Tešila sa značnému záujmu obyvateľov mesta. Svedčí o tom pomerne veľký počet návštev v knižnici (ročne okolo 2 tisíc) a bohaté knižné dary, vďaka ktorým jej fond rýchlo rástol. V Paláci uhorskej komory pôsobila iba krátko: roku 1904 bola premiestnená do Primaciálneho paláca.

Po zriadení Alžbetínskej univerzity mestské zastupiteľstvo darovalo (roku 1914) fond verejnej mestskej knižnice knižnici univerzity. Časť z takmer 29-tisícväzkového daru – 5,5 tisíc zväzkov beletrie a regionalík (tzv. posoniensí) – napokon zostala verejnej mestskej knižnici a stala sa základom jej nanovo budovaných fondov. Knižnica pôsobí v súčasnosti pod názvom Mestská knižnica v Bratislave.

UNIVERZITNÁ KNIŽNICA V BRATISLAVE

Univerzitná knižnica v Bratislave sa stala držiteľkou Paláca uhorskej komory a jeho užívateľkou v 1. polovici 50. rokov uplynulého storočia. V októbri 1951 sa rozhodlo o pridelení paláca knižnici (v tom čase ešte ako Knižnici Slovenskej univerzity). V októbri 1955 bol palác po rekonštrukcii sprístupnený používateľskej verejnosti. Jeho interiéry boli funkčne upravené pre potreby knižnice. Na výzdobe interiérov sa podieľali známi slovenskí výtvarníci: Janko Alexy, Jozef Ilečko, Ladislav Gandl, Juraj Krén.

Palác sa stal hlavným objektom knižnice a jej oficiálnym sídlom. Riaditeľstvo zaujalo priestory niekdajšej zasadacej siene dolnej snemovne uhorského snemu. Na mieste rokovacej sály hornej snemovne a predsedníctva snemu sa otvorili študovne. Na poschodí sa

corporation took over more than five thousand titles of the public association Modern Club and accepted the arrangements to build the public library.

The library with the official name the Public Library of the Free Royal Town Bratislava was placed on the ground floor of the Palace of Hungarian Chamber (with the entrance from the Underpass) and on the first October 1900 had ceremonial opening. The

Stahovanie knižných fondov z Klariskej ulice 5 na Michalskú ulicu 1 a Jiráskovu ulicu 15 (Ventúrsku ulicu 11) roku 1967

Moving book collections from Klariská Street 5 to Michalská Street 1 and Jiráskova Street 15 (Ventúrska Street 11) in 1967

population showed a big concern with the library. The great number of visits (around 2000 per year) and the great book donations, which caused the fast increase of the book stock, are its indicators. The library acted in the Palace of Hungarian Chamber for a short time and in 1940 it moved in the premises of the Primatial Palace.

The town corporation after establishment of the Elizabethan University donated in 1914 the book stack of the Public City Library to the Royal University. Only 5,500 titles of belles lettres and regional press (called posoniens) out of nearly 29 thousand donations remained in the book stock of the Public City Library and was the base of newly created stock. The Library has been acting under the name the City Library in Bratislava.

THE UNIVERSITY LIBRARY IN BRATISLAVA

The University Library in Bratislava became the owner and the occupant at the beginning of 1950s of the last century of the Palace of the Hungarian Chamber. The decision to assign the palace to the library (in that time as the Library of the Slovak University) was made in October 1951. The reconstruction was carried out and the palace was open to the public in October 1955. The result of the reconstruction was functional adaptation of the interior for the needs of the library. Leading Slovak artists participated

nachádzali aj ďalšie verejné priestory (požičovňa a katalógy). Druhé poschodie sa vyhradilo na knižničné sklady a 3. poschodie na pracovne. Na prízemí sa zriadila výstavná sieň.

Obnovený Palác uhorskej komory poskytoval neporovnateľne lepšie podmienky pre činnosť knižnice a osobitne pre rozširovanie jej služieb. Služby knižnice v nasledujúcich rokoch zaznamenali pozoruhodný rozvoj. Počet návštev v rozpätí rokov 1955–1965 vzrástol zo 100 tisíc na 300 tisíc ročne a počet výpožičiek z 89 tisíc na 500 tisíc. Celá činnosť knižnice sa značne zextenzívnila. Tradičný okruh jej úloh sa rozšíril o výskum a spracovanie rukopisov a starých tlačí, bohato zastúpených vo fondoch knižnice. Zbierka orientálnych rukopisov a tlačí, známa ako Bašagićova knižnica, bola neskôr zapísaná do zoznamu UNESCO Pamäť sveta.

V prvom desaťročí pôsobenia v Paláci uhorskej komory sa v základných črtách vyprofilovala nová koncepcia činnosti knižnice ako verejnej vedeckej knižnice a jej postavenia v knižničnom systéme. Stanovil sa okruh jej celoslovenských a celoštátnych úloh. V štatúte z roku 1964 bola definovaná ako ústredná univerzálna vedecká knižnica na Slovensku.

Odovzdanie rekonštruovaného Paláca Leopolda de Pauliho a jeho areálu do užívania v 2. polovici 60. rokov významne rozšírilo priestory knižnice a vytváralo solídnu základňu pre jej ďalšiu činnosť. Úžitková plocha knižnice sa rozšírila na viac ako dvojnásobok. Vzájomným prepojením Paláca uhorskej komory, Paláca de Pauliho a novej budovy knižničných skladov, ktorá sa k nemu pristavala, sa pre prevádzku knižnice vytvoril integrovaný komplex.

Činnosť knižnice v nasledujúcom období sa vyznačovala rýchlym rastom fondov a rozvojom služieb i ďalších odborných činností – bibliografickej (knižnica sa podieľala na tvorbe národnej retrospektívnej bibliografie), vedeckovýskumnej, metodologickej, edičnej. Úhrnný knižničný fond, ktorý roku 1966 dosiahol stav 1 milióna knižničných jednotiek, sa do roku 1987 zdvojnásobil a jeho skladba sa obohatila o nové typy dokumentov. Výpožičky v krátkych, niekoľkoročných intervaloch prekračovali stotisícové hranice a od roku 1978 sa pohybovali nad úrovňou 900 tisíc ročne. Rozširoval sa objem i druhová skladba informačných služieb. Ročne sa v nových výstavných priestoroch inštalovali desiatky výstav.

Okruh činnosti knižnice rozširovali celoslovenské a celoštátne úlohy. Ich ťažisko bolo v oblasti práce so slovacikálnymi a historickými fondmi a zahraničnou literatúrou. Knižnica sa stala depozitnou knižnicou OSN a UNESCO pre Slovensko, strediskom medzinárodnej výmeny publikácií a medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby, budovala celoštátne súborné katalógy zahraničnej literatúry. Do konca 70. rokov plnila tiež úlohy metodického centra pre akademické knižnice.

in decorating the interior: Janko Alexy, Jozef Ilečko, Ladislav Gandl, and Juraj Krén.

The palace became the main building of the library and the official headquarters of the library. The directorate stationed the premises of the former session hall of the Lower House of the Hungarian Diet. The former session halls of the Upper House and of chairmanship were opened as the reading rooms. On the floor were also located some other public rooms (lending department and catalogues). The library stores were situated on the second floor and the offices were on the third floor. The exhibition hall was opened on the ground floor.

Reconstructed Palace of the Hungarian Chamber offered incomparably better conditions for the library operation and especially for expansion of its services. The library services dynamically increased in the following years. In the course of 1955–1965 the number of the visits increased from 100,000 to 300,000 per year and number of book borrowings from 89,000 to 500,000.

The operation of the library had strongly expanded. Research and compile of manuscripts and old prints which the library stock lavishly included, expanded the traditional focus of its activities

The collection of oriental manuscripts and prints known as Bašagić collection was later registered in the list of UNESCO Memory of the World.

During the first decade of acting in the Palace of the Hungarian Chamber the new concept of the operation of the library as the public research library, the range of its Slovak wide and nationwide tasks and its position in the library system. Its status in year 1964 the library was defined as the central universal research library in Slovakia.

The reconstructed Palace of Leopold de Pauli and its premises in mid 1960s significantly extended the capacity of the library and made a great base for further operations of the library. The capacity of the library was doubled. Interconnection of the Palace of Hungarian Chamber, Palace de Pauli and the new building of library store formed the integrated complex.

In subsequent period the library operation featured a quick increase of the stack and development of further activities – bibliographical (the library took a part on compilation of national retrospective bibliography), scientific research, methodical, editorial. The total library stack in 1966 was 1 million books and until 1987 was doubled and new types of the documents enriched its structure. The borrowings in short, exceed limits several years in a row and since 1978 circulated about the average of 900,000 per year. The volume and structure on information services expanded. Yearly a big number of exhibitions were situated in the new exhibition halls.

Od konca 60. rokov sa rozširovali zahraničné kontakty knižnice. Spolupracovala predovšetkým s knižnicami v krajinách bývalého východného bloku, ale aj v iných krajinách. Na základe osobitných dohôd o výmene publikácií spolupracovala, napríklad, s Kongresovou knižnicou vo Washingtone, Univerzitnou knižnicou v Glasgowe a s ďalšími knižnicami vo svete.

Činnosť knižnice v 70.–80. rokoch sprevádzali technické inovácie a automatizácia knižničných činností. Roku 1980 sa na prízemí paláca uhorskej komory otvorilo výpočtové stredisko. Od polovice 70. rokov sa vážnym limitujúcim faktorom stával nedostatok priestorov na uloženie fondov. Riešil sa sčasti adaptáciou a úspornejším využívaním priestorov v budovách knižnice, sčasti získaním tzv. odľahčovacích skladov mimo Bratislavu.

Nová etapa vo vývoji knižnice sa začala po zmene politického a spoločenského systému koncom roku 1989 a následnom vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Spolu so zmenou ekonomických podmienok a spoločenskej objednávky činnosť knižnice ovplyvňovala prebiehajúca transformácia knižničného systému a nové vývojové trendy v knihovníctve. V rokoch 1997–1999 bola knižnica poverená funkciou národného metodického centra pre knižnice; v tom čase pôsobila s rozšíreným názvom Univerzitná knižnica v Bratislave – Národné knižničné centrum.

Podľa novej zriaďovacej listiny z roku 1999 pôsobí pod pôvodným názvom Univerzitná knižnica v Bratislave ako univerzálna štátna vedecká knižnica s celoslovenskou pôsobnosťou. Tradičné okruhy jej širšej pôsobnosti zostali zachované s niektorými novými alebo rozšírenými úlohami.

Nosnou líniou vývoja knižnice od začiatku 90. rokov sa stala aplikácia nových informačných technológií, automatizácia a elektronizácia. Významným krokom na tejto ceste bolo zapojenie sa knižnice do projektu Česká a slovenská knižničná informačná sieť (CASLIN) roku 1992. Účasť na tomto projekte pomohla knižnici pri budovaní jej technologickej a technickej základne a zároveň umožňovala prepojenie s inými knižnicami na báze programového systému ALEPH. Postupne sa vybudovala a uviedla do prevádzky počítačová sieť, elektronické katalógy a automatizovaný výpožičný systém. Technologická základňa knižnice sa budovala a rozširovala aj v rámci rôznych projektov a grantov a ďalšími spôsobmi. Účasť na knihovníckych projektoch a programoch, do ktorých sa knižnica začala v širšom meradle zapájať v 2. polovici 90. rokov, sa stala zároveň významnou formou jej medzinárodnej spolupráce.

Vyššie tridsaťročné pôsobenie knižnice v spojenom komplexe Paláca uhorskej komory a Paláca Leopolda de Pauliho sprevádzali – azda len s výnimkou prvých rokov – rozličné účelové zmeny knižničných priestorov (preobsadzovanie a premiestňovanie pracovísk

Slovak wide and nationwide tasks extended the framework of pursued activities. The activities focused on work with the Slovaks and historical collections and foreign literature. The library became the deposit library of UN and UNESCO for the Slovak Republic, the centre of international publication exchange and international lending service and the library pursued the national collected catalogues of foreign literature.

Until the end of 1970s it also fulfilled a role of methodical centre for academic libraries.

Since the end of 1960s the library extended the foreign contacts. The library especially co-operated with the libraries in the countries of former eastern block but also with the libraries in the different countries. According to the mutual agreements about the publication exchange the library co-operated for example with the Library of Congress in Washington, the University Library in Glasgow and with the other libraries in the world.

The operation of the library underwent the technical innovations and automation of the operations. In 1980 the new computing centre was opened on the ground floor on the Palace of the Hungarian Chamber. In the mid of 1970s the most acute problem was the insufficient space for storing the book stock. The problem was solved by adaptation and economical use of space in the library premises and acquiring the new lightening stacks outside Bratislava.

The change of the political and social system at the end of 1989 and following formation of the independent Slovak Republic started the new phase of development of the library. Besides the change of the economical and social conditions the library operation was also under the influence of proceeding transformation of the library system and new development trends in the library science. In the course of 1997–1999 the library was authorized with the function of the National methodical centre of the libraries; in that time acted under the wider name the University Library in Bratislava – the National Library Centre.

In accordance with the new foundation charter since 1999 the library has been acting under the original name the University Library in Bratislava as the universal state research library with the nationwide activity. The traditional domains of the activity remained unchanged and some new or supplemented tasks were added.

The application of the new informatics technologies, automation and computerization since the beginning of 1990s became the priority of the development of the library. An important step in this development was the integration into the project the Czech and the Slovak Library Information Network (CASLIN) in 1992. Participation in this project helped the library to build the technological and technical bases

a pod.) a rôzne úpravy interiérov. Súviseli so zriaďovaním nových pracovísk a študijných priestorov, s modernizáciou a technizáciou knižnice a v neposlednom rade aj so skvalitňovaním a estetizáciou prostredia.

PALÁC LEOPOLDA DE PAULIHO A JEHO AREÁL

História

Palác Leopolda de Pauliho bol postavený na mieste stredovekého meštianskeho domu, ktorý sa v archívnych prameňoch spomína už v 15. storočí. Roku 1400 bol jeho majiteľom mestský richtár Purchard Scharrach a v držbe jeho rodiny zostal dom po celé 15. storočie. V nasledujúcich storočiach tu bývali viaceré patricijské rodiny.

Dom roku 1775 odkúpil správca cisárskych majetkov Leopold de Pauli a na jeho mieste dal postaviť štvorkridlový palác so štyrmi nadzemnými podlažiami (tromi poschodiami), suterénom a s nádvorím. Projektantom a staviteľom paláca bol Franz Karl Römisch; jeho výstavba bola dokončená roku 1777. V záhrade paláca bol postavený nevelký pavilón, pre ktorý sa neskôr zaužíval názov Lisztov pavilón.

Rodina de Pauliovcov i neskorší majitelia paláca obývali iba jeho predný trakt; zadný trakt sa prenajímal. V 20. storočí sa stal celý palác nájomným domom.

Roku 1957 bol Palác Leopolda de Pauliho pridelený Univerzitetnej knižnici v Bratislave. V rokoch 1960–1968 prebiehala podľa projektov architekta Alojza Daříčka st. generálna rekonštrukcia paláca a dostavba jeho areálu.

V rámci rekonštrukcie paláca sa urobili väčšie zmeny v jeho interiéroch: otvorili sa priechody do Paláca uhorskej komory a dávnejšie zamurované tzv. kráľovské schodisko, ktoré vytvorilo spoločný vstup na 1. poschodie spojených budov. Zároveň sa však odstránilo dovtedajšie hlavné schodisko. K palácu sa pristavala nová päťpodlažná budova knižničných skladov a zrekonštruoval sa Lisztov pavilón v záhrade paláca.

ŽIVOT V PALÁCI V 19. STOROČÍ A V PRVEJ POLOVICI 20. STOROČIA

Palác Leopolda de Pauliho mal v 19. a 20. storočí niekoľko majiteľov. Priestory paláca sa v čoraz väčšom rozsahu prenajíмали na byty i na rôzne iné účely.

Otvárali sa v nich predajne s bežným sortimentom tovaru (napríklad tzv. koloniály, papiernictvá, galantérie) i špeciálne obchody (kníhkupectvá, starožitníctvo, obchod s hudobnými nástrojmi). Zriaďovali sa rozličné dielne a prevádzky – krajčírstvo, čalúnnictvo, opravovňa písacích strojov, knihárstvo. Nachádzala sa tu dielňa známeho hudobného nástrojára Alojza Kubešu a litografická tlačiareň Karola Richtera. Viac

and on the base of the program system ALEPH also enabled the interconnection with the other libraries. The computer network, the electronic catalogues and automated lending system were gradually built and put into operation. The technological library base was also built and extended within the scope of different projects and grants and further ways. Participation in the librarian projects and programs in which the library started to more attend at the end of 1990s became the significant form of the international co-operation.

Over thirty years of the functioning of the library in the interconnected complex of the Palace of the Hungarian Chamber and the Palace of Leopold de Pauli was affected – except the first years – by the purpose changes of the library premises (recasting and moving of the workplaces, etc.) and interior changes. The changes related to establishment of the new workplaces and study rooms, modernization and technical enhancement of the library and to make a more aesthetic environment.

THE PALACE OF LEOPOLD DE PAULI AND ITS PREMISES

The Palace of Leopold de Pauli was built on the place of medieval burgher house, which was mentioned in the historical sources in the 15th century. In 1400 the owner of the house was the burgomaster Purchard Scharrach and the house belonged to the family during the whole 15th century. In the subsequent centuries there lived several patrician families.

The regent of the imperial properties Leopold de Pauli bought the house in 1775 and on its place ordered to build the four-wing palace with the four aboveground stories (three floors), the basement and the quadrangle. The draftsman and the architect of the palace was Franz Karl Römisch and the construction was finished in 1777. In the garden of the palace was built a small pavilion, which later started to be called Liszt's Pavilion.

The family of de Pauli and the future owners of the palace lived in the front wing; the back wing was for rent. In the 20th century the all palace became the apartment house.

In 1957 the Palace of Leopold de Pauli was provided to the University Library in Bratislava. In the course of 1960–1968 the general reconstruction of the palace and its premises was carried out by the drawings of the architect Alojz Daříček Sr.

During the reconstruction of the palace some large changes in the interiors were carried out: the passages to the Palace of the Hungarian Chamber were opened and a long time covered the Royal staircase was uncovered which made a communal entrance on

ako po štyri desaťročia (v rokoch 1883–1929) bola v paláci detská opatrovňa – materská škola. V 20. storočí tu sídlili tiež zastupiteľstvá obchodných a priemyselných firiem, sekretariáty politických združení, redakcie časopisov a i.

Podobne aj skladba obyvateľov paláca bola značne pestrá. V staršom období, do zániku Rakúsko-Uhorska tu bývali vo väčšom počte príslušníci aristokracie. Postupne sa zvyšoval podiel predstaviteľov rôznych občianskych povolání, živnostníkov, zamestnancov a i.

Po druhej svetovej vojne palác prešiel do správy mesta. V roku 1957 sa tu nachádzalo 38 bytov a prevádzky deviatich podnikov a organizácií.

PALÁC V SLUŽBÁCH UNIVERZITNEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE

Palác Leopolda de Pauliho sa po pridelení Univerzitetnej knižnici roku 1957 mohol začať rekonštruovať až po troch rokoch; toľko času si vyžiadalo jeho vyprázdnenie. Obnovené priestory sa odovzdávali do užívania postupne od roku 1966. Rekonštrukcia paláca sa ukončila roku 1968.

Palác bol slávnostne odovzdaný verejnosti 10. októbra 1969 v rámci osláv 50-ročného jubilea knižnice. Podobne ako Palác uhorskej komory, s ktorým bol pri rekonštrukcii spojený do jedného celku, si zachoval vonkajší historický vzhľad a mal účelovo, z dobového hľadiska moderne riešené interiéry. Výzdoba jeho vstupných a ďalších priestorov bola dielom výtvarníčok Eleny Bellušovej, Ludmily Cvenegrošovej a Jarmily Čihánkovej.

Ako najväčší z objektov knižnice, Palác Leopolda de Pauliho svojou rozlohou významne rozšíril jej priesto-

Lisztov pavilón (hudobný kabinet) a záhrada, Ventúrska ulica 11 (80. roky 20. storočia)

The Liszt's Pavilion (the musical cabinet) and the garden, Ventúrska Street 11 (1980s)

ry. Na prízemí v ňom našla umiestnenie požičovňa, spojená dopravníkom kníh s knižničnými skladmi

the first floor of the connected buildings. Along the same time the main staircase was removed. The new five-storey building of the library storage was built to the palace and the Liszt's Pavilion in the garden underwent the reconstruction.

LIFE IN THE PALACE IN THE 19th CENTURY AND THE FIRST HALF OF 20th CENTURY

The Palace of Leopold de Pauli had in the 19th and 20th century several owners. The palace premises were more often for a rent as the flats and on the other purposes.

The shops with the casual variety of assortment were opened there (for example so-called colonials, stationeries, haberdasheries) and also the specially shops (the bookshops, the antique shops, the instruments shop). Different workshops and operations – tailoring, upholstery, the typing machines service, and bookbinding were opened. The workshop of the famous instrument toolmaker Alojz Kubeš and the lithographic printer of Karol Richter were situated in the palace. For more than four decades (1883–1929) in the palace was the nursery placed. In the 20th century there were the representations of the business and industrial companies, the secretariats of political alliances, the editors, etc.

Also the structure of the palace residents was widely varied. In old period of time until the end of Austrian-Hungarian Monarchy in the palace mostly lived the members of the upper class. Gradually raised the share of representatives of the civic professions, traders, employees, etc.

After the Second World War the palace was transferred to the town administration. In 1957 there were situated 38 flats and operations of nine businesses and organizations.

PALACE IN THE SERVICE OF THE UNIVERSITY LIBRARY IN BRATISLAVA

The reconstruction of the Palace of Leopold de Pauli provided to the University Library in 1957 started three years later – such time was needed for its emptying.

Renewed premises were given in use successively since 1966. The reconstruction of the palace was finished in 1968.

The opening ceremony was on 10th October 1969 within the celebration of the 50th jubilee of the Comenius University. As in the Palace of the Hungarian Chamber, with which the Palace of Leopold de Pauli was interconnected into the one complex, the historical character of its exterior was preserved and modern modification of the interiors was made. The interior

a čitateľské katalógy. Generálny katalóg, katalóg slovacík, ďalšie služobné katalógy knižnice a súborné katalógy boli na 1. poschodí. Na 1. a 2. poschodí paláca sa zriadilo 5 veľkých študovní. Počet študovní knižnice sa tak rozšíril na 10; spolu poskytovali takmer štyristo študijných miest. Rozšírili sa pracovné priestory a najmä knižničné sklady, na ktoré sa upravila časť 2. poschodia a celé 3. poschodie. Suterén paláca, kde bola pôvodne umiestnená kotolňa a sklad uhlia sa neskôr, po plynofikácii vykurovacieho systému, čiastočne upravil na uloženie fondov.

Pôvabné barokové nádvorie paláca sa, nepochybne aj vďaka výbornej akustike, stalo čoskoro obľúbeným miestom letných koncertov.

LISZTOV PAVILÓN

Pavilón v záhrade Paláca Leopolda de Pauliho, známy pod názvom Lisztov pavilón, slúžil pôvodne majiteľom, resp. obyvateľom paláca ako čajový salónik a zimná záhrada. Jeho názov sa spája s koncertným vystúpením Franza Liszta v Bratislave roku 1820. Podľa ústnej tradície sa koncert konal v pavilóne; v duchu tejto tradície bola na priechle Paláca de Pauliho roku 1961 umiestnená pamätná tabuľa F. Lisztovi a v záhrade paláca v 70. rokoch jeho socha. Tradovaný názor o vystúpení F. Liszta v pavilóne sa však doteraz nepotvrdil.

Po rekonštrukcii v rokoch 1966–1968 sa pavilón stal sídlom hudobného kabinetu Univerzitetnej knižnice. Začiatkom 80. rokov (1981–1982) sa jeho interiéry renovovali a študovňa hudobného kabinetu bola vybavená modernou zvukovou technikou. V záhrade pred pavilónom sa v polovici 80. rokov otvorila letná čítareň.

Na novú, zásadnú zmenu svojej tváre čakali budovy Univerzitetnej knižnice v Bratislave až do roku 2002, kedy sa začala ich obnova a revitalizácia v rámci projektu Multifunkčné kultúrne a knižničné centrum.

Použitá literatúra:

- (1) BUDOVY Univerzitetnej knižnice v Bratislave v premenách času: Zborník k 85. výročiu. Zostavil: Dušan Lechner. 2004. Bratislava: Univerzitetná knižnica v Bratislave 2004. 156 s.
- (2) ECKER, Juraj: 1994. Dejiny Univerzitetnej knižnice v Bratislave 1919–1985. Bratislava: Univerzitetná knižnica, 1994. 257 s.

decoration was the work of the artists Elena Bellušová, Ludmila Cvenegrošová and Jarmila Čihánková.

As the biggest of the library objects, the Palace of Leopold de Pauli with its area significantly enlarged the premises of the library. On the ground floor was situated the book lending connected with the library stocks by the book transporter and the reader's catalogues. The general catalogue, the catalogues of Slovaks, the next service catalogues of the library and the collected catalogues were placed on the first floor. Five big study rooms were located on the first and the second floor. The number of the study rooms increased on 10 and in total they offered four hundred studying places. The workplaces expanded and mainly the library stocks on which the part of the second floor and the whole third floor were modified. The basement of the palace where originally was the boiler room and later the coal stock located, after building the heating system, was partially modified to keep some of the library collections.

The gracious baroque court of the palace had excellent acoustics and soon became the favorite place of the summer concerts.

LISZT'S PAVILION

The pavilion in the garden of the Palace of Leopold de Pauli known as Liszt's Pavilion.

It originally served as a tea saloon to the owners and residents of the palace. Its name relates to the performance of Franz Liszt in Bratislava in 1820. The tradition says the concert was given in the pavilion.

By the tradition, on the facade of the Palace de Pauli in 1961 was placed the memorial tablet of Franz Liszt and in the garden of the palace in the 1970s was placed his statue. The passed on opinion about the performance of Franz Liszt in the pavilion has not been verified, yet.

After the reconstruction in the course of 1966–1968 the pavilion housed the musical cabinet of the University Library. At the beginning of 1980s (1981–1982) the interiors of the pavilion were renovated and the study room of the musical cabinet was provided with the modern audio technology. The summer reading room was opened in the garden in front of the pavilion in the middle of 1980s.

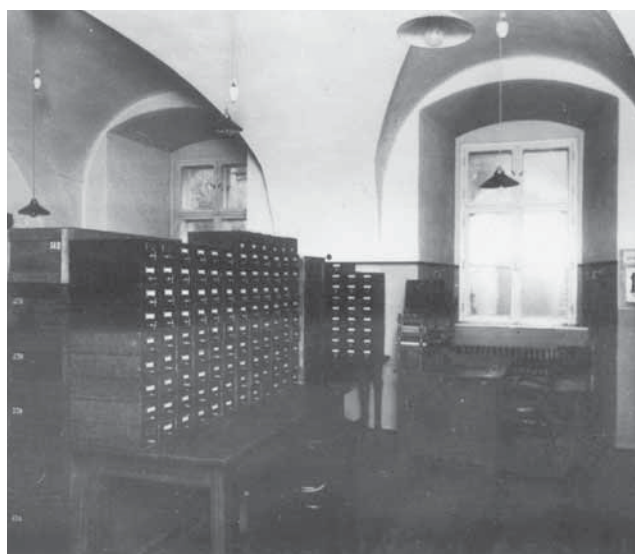
The buildings of the University Library in Bratislava waited for the new radical change until the year 2002 when the renovation and revitalization of the premises within the project of Multifunctional Cultural and Library Centre started.

Čítareň Univerzitnej knižnice v budove Klarisea (pred rokom 1955)
The reading room of the University Library in the building of Clariseum (before 1955)

Požičovňa kníh na Michalskej ulici 1, 1. poschodie (po roku 1956)
The book lending in Michalská Street 1, 1st floor (after 1956)

Lístkové katalógy v Klariseu v polovici 50. rokov
Card catalogues in Clariseum in the half of 1950s

Všeobecná študovňa knižnice, Michalská ulica 1 (70.-80. roky 20. storočia)
The general reading room of the library, Michalská Street 1 (1970s–1980s)

Časopisecká študovňa v časti priestorov bývalej hornej komory uhorského snemu, Michalská ulica 1 a Ventúrska ulica 13, 1. poschodie
The periodicals reading room in premises of the former Upper House of the Hungarian Diet, Michalská Street 1 and Ventúrska Street 13, 1st floor

Budova nových knižných skladov Univerzitetnej knižnice v Lisztovej záhrade, Ventúrska ulica 11 (70. roky 20. storočia)
The building of new stacks of the University Library in the Liszt's garden, Ventúrska Street 11 (1970s)

Korcert na nádvorí knižnice, Ventúrska ulica 11 (80. roky 20. storočia)
A concert in the courtyard of the library, Ventúrska Street 11 (1980s)

Prechod z Paláca uhorskej komory, Ventúrska ulica 13 do Paláca Leopolda de Pauliho, Ventúrska ulica 11, 1. poschodie
The passage from the Palace of Hungarian Diet, Ventúrska Street 13 to the Palace of Leopold de Pauli, Ventúrska Street 11, 1st floor

Čitateľské listkové katalógy Univerzitnej knižnice v Bratislave
The reader's card catalogues of the University Library in Bratislava

Výpočtové stredisko Univerzitnej knižnice v Bratislave v 80. rokoch 20. storočia
The computing centre of the University Library in Bratislava in 1980s.